

דבר העורכת

לקוראים שלום!

החודש תערך תערוכת בולים לאומית בתל אביב. זוהי הזדמנות נהדרת להתוודע לצדדים נוספים של אספנות הבולים, לבקר בתערוכה ולהנות משלל הפעילויות המוצעות בה. עוד פרטים על התערוכה בהמשך הגיליון.

לפני כשבועיים חגגנו את יום העצמאות ה-65 של מדינת ישראל. בגיליון נספר לכם על ההתרחשויות הבולאיות שקרו במדינה עם ההחלטה על הקמת המדינה.

מעטפת יום ראשון של "דואר ישראל"

אז מה בגיליון? איתמר עצמון מציג את סיפור הנפקת בוליה הראשונים של המדינה. משה ביאלי בפינה "תנ"ך ואמנות" סוקר את סיפור בריאת העולם בראי האומנות. ולבסוף, כבכל גיליון, חידון בולאי נושא פרסים.

נתראה בגיליון הבא,

שלכם, שביט

סימנים של תקומה

איתמר עצמון

בהשראת בולי דואר עברי – בול שהונפק לכבוד יום הבולאות בשנת 1998 המציג איור של ילדים המתבוננים בבול דואר עברי.

הבולים הראשונים של מדינת ישראל הודפסו בחשאי ותחת הפצצות. איורי המטבעות מהמרד הגדול וממרד בר כוכבא שהתנוססו עליהם סמלו את תחיית העם היהודי בארץ ישראל לאחר אלפיים שנות גלות.

בין שלל הדיווחים על האירועים המכריעים שהתחוללו ביומו האחרון של המנדט הבריטי, נתקלו קוראי עיתון 'הארץ' בתאריך ה' באייר תש"ח בתיאור ספוג רגש על הדפסתם של בולי המדינה הראשונים. הידיעה המבשרת על הכנת הבולים תפסה מקום של כבוד בין דפי הגיליון ההיסטורי, והיא מעידה על חשיבותה הציבורית של ההדפסה בין יתר האירועים שהתרחשו ביום גורלי זה:

"חדר צריף קטן. שתי מכונות דפוס אוטומטיות תקתקו מונוטוניות. ליד שתי מכונות ניקוב של יד עמדו פועלים ועשו את מלאכתם ... הייתה חרדת סוד בעבודה הזאת. הילוך האנשים, לחשם מפה לאוזן, תקתקו עמום של מכונות, המקום המיוחד המרוחק במקצת מן העיר - הגבירו את רושם הסודיות הזאת ... האור הקלוש שהסתכן בקושי בעד החלון היחיד של החדר, ששמשותיו לא נוקו זה כבר, אף הוא הטיל עמעמת של קושרים פנימה. אכן, משהו התרחש כאן, משהו חשוב ומיוחד במינו" ("כאן מדפיסים את בולי הדואר העברי", פ' עזאי).

החלטות גורליות וכבדות משקל הונחו על שולחנם של מנהיגי היישוב העברי בימים שקדמו להכרזת העצמאות. בין שלל ההחלטות הדרמטיות שעמדו על הפרק נצבה אחת נוספת, פעוטה יחסית: כיצד יראו בוליה הראשונים של המדינה העתידה להיוולד?

התבוננות בעדויות מתקופה זו מגלה כי שאלה זאת נבחנה בכובד ראש על ידי ראשי הציבור היהודי. הם הניחו שהבולים הראשונים לא יתפסו בציבור רק כאמצעי לתשלום עבור שליחת מכתבים, אלא כסימן רשמי לעצמאות היהודית הנכספת, והתעמקו בשאלה כיצד לעצב אותם. בהיעדר סמלים רשמיים אחרים כגון דגל או המנון, אשר בחירתם נדחתה בשל סערת הקרב, נתפסו הבולים שהונפקו כשגרירה הראשונים של המדינה שזה עתה נולדה ועוררו שמחה עמוקה בלב האזרחים.

ממטבעות לבולים

תהליך הנפקתם של הבולים הראשונים שזור בסיפור הקמתה של המדינה. בולי דואר תקינים לא הודפסו קודם לכן בארץ ישראל, ועל כן לא היו בנמצא מכונות וחומרים מתאימים, וחסרו גם הידע והניסיון הדרושים. נחישותם של 'מילדי' הבולים - אנשי ציבור בכירים לצד עובדי דפוס - הולידה שלל פתרונות מקוריים לבעיות שבהן נתקלו בדרך, ותוך כדי כך נוספו גם סיפורי גבורה אחדים.

הרעיון להדפיס בולי דואר עבור המדינה העתידה להיוולד עלה לראשונה בנובמבר 1947, עם היוודע תוצאותיה של הצבעת האו"ם. הנהגת היישוב, שהחלה לעמול על ביסוסה של תשתית ממשית למדינה העתידית, נדרשה בין היתר לסוגיה של שירותי הדואר והבולים. ועדה בת חמישה אנשי מקצוע בראשות **דוד רמז** - שר התחבורה והדואר העתידי - כונסה בחשאי והחלה לעסוק בנושא, אולם בעקבות המתח הביטחוני ששרר בארץ לאחר היוודען של תוצאות ההצבעה נאלצו המוסדות היהודיים לרכז את מלוא מאמציהם בצורכי הביטחון. רק במרץ 1948, כאשר ממשלת המנדט הורתה על הפסקתם של שירותי הדואר בארץ ועל השמדתו של מלאי הבולים הקיים, שבה הוועדה לטפל בסוגיית הבולים.

בתחילת אפריל פנתה הוועדה לארבעה מעצבים בבקשה שיציעו תרשימים ראשוניים לבולי דואר. יממה אחת בלבד הוקצתה להכנת הסקיצות, ומבין ההצעות נבחרה ברוב קולות הצעתו של **אוטה ווליש**, גרפיקאי נודע שעיצב מאוחר יותר אחדים מסמלי המדינה. ווליש בחר באיורים של מטבעות יהודיים עתיקים. על משמעותה של החלטה להשתמש במטבעות עתיקים סיפר:

"עוד תהיינה לנו הזדמנויות רבות ללכת בדרכו של העולם ולהטביע על בולינו ציורים של נוף הארץ אישים, מאורעות וסמלים. ואילו בשעה זו היה צורך למצוא משהו מיוחד במינו למצבנו, לנסיבות ולתנאים ... המלחמה והעצמאות - את שני הגורמים הללו, שהיו אופייניים לרוח הזמן והנסיבות של חיינו ומעשנו, מצאתי במטבעות העתיקים שלנו" (פופיק אריה, תולדות הדאר בארץ ישראל, עמ' 105).

בולי דואר עברי בהשראת מטבעות העבר. המטבעות העתיקים המופיעים בבולים אלו הונפקו בידי יהודים לפני כאלפיים שנים בזמן המלחמה מול הרומאים, והם נושאים סיסמאות בעלות אופי לאומי וסמליים המבליטים את חובת הארץ. בהיותם מבטאים את עמידתם העיקשת של היהודים בימי קדם, הציגו המטבעות לעיני היישוב שנכנס זה עתה לקו-האש כי שאפתנות ואומץ הם חלק בלתי נפרד מתכונותיו של העם היהודי, וחידדו את הקשר אל לוחמי החירות היהודית מן העבר.

בחירת המטבעות העתיקים שיופיעו על הבולים נעשתה בשיתוף מומחים בתחום, וביניהם הארכיאולוג פרופ' אליעזר ליפא סוקניק (ידין) וחוקר המטבעות לאו קדמן. הם בחרו במטבעות שהונפקו במרד הגדול ובמרד בר כוכבא, שניים מן הניסיונות הידועים ביותר שיזם העם היהודי להשבת עצמאותו בימי קדם. בתקופת מרד החשמונאים לא הונפקו מטבעות, אולם בעקבות זיהוי מוטעה של חוקרים היו באותם ימים מטבעות שתוארכו לתקופה החשמונאית, וגם הם הופיעו על הבולים הראשונים עם הכיתוב "מטבעות חשמונאיים". כך זכו למעשה שלושת הניסיונות להשבת העצמאות לפני כאלפיים שנה לאזכור בבולי הדואר הראשונים של מדינת ישראל.

הדפסה חשאית

לאחר הכנת התרשימים החלו תכנוני השלב המורכב ביותר - ההדפסה. בימים עמוסי התפתחויות אלה ניתן היה לצפות שבולי הדואר יודפסו בחטף וללא פיקוח קפדני על הצד האסתטי, אולם עובדי הדפוס הניחו שהבולים ייצגו את המדינה החדשה בפני אזרחיה ובפני העולם כולו ולכן נרתמו למשימה במלוא המרץ תוך דייקנות מופתית ודאגה לכל פרט. תחילה הוחלט להדפיס את הבולים בדפוס 'לוי-אפשטיין' בבת ים, מבתי הדפוס הבולטים מאז ועד היום, אך בת ים הייתה נתונה תחת אש הכנופיות הערביות. לכן הועלתה הצעה להדפיס בדפוס 'הארץ' בתל אביב, הממוקם באזור בטוח יותר. גם פתרון זה לא היה מושלם: כל עוד שהו הבריטים בארץ הייתה הדפסת בולים אסורה לחלוטין, ודפוס 'הארץ' היה צמוד למערכת העיתון רוחשת העיתונאים. די היה באדם אחד שאינו שומר סוד שיבחין כי בבית הדפוס מתבצעת הדפסת בולים כדי לסבך את היישוב היהודי עם השלטון הבריטי ערב צאתו מהארץ ולגרור תהודה שלילית.

קודם להדפסת הבולים נערכה בדפוס 'הארץ' הדפסת ניסיון שנועדה לבחון את שילוב הצבעים על הנייר ואת תקינות הנקבוב היוצר את שיני הבולים. מטעמי חשאיות נמנעו מלערוך את הניסיון באמצעות גלופות של בולי דואר. באותו זמן בוצעה בדפוס 'הארץ' הדפסה של עטיפות סיגריות עבור חברת 'ברודווי', ועובדי הדפוס ערכו את ניסיונותיהם על גלופות אלה.

מכונת דפוס בדגם זהה למכונה שבה הודפסו בולי דואר עברי. באדיבות מוזיאון אלכסנדר לתולדות הדואר והבולאות. צילם ליאוניד פדרול

כחמישה שבועות לפני הכרזת העצמאות פנה אחד מחברי הוועדה למנהל דפוס 'הארץ' ובדק עמו את האפשרות להדפיס שם את הבולים. הלה השיב בחיוב, והוסיף כי יש לרכוש מיד את הנייר להדפסת הבולים, שכן בשבועות שקדמו ליציאת הבריטים הופסק הייבוא לארץ כמעט כליל ומלאי הנייר החל לאזול. ואכן, ברגע שהמוסדות אישרו את הדפסת הבולים החל מנהלו של בית הדפוס לנבור אצל סוחרים שונים לרכוש בבהילות את כל מלאי הנייר שהיה

בנמצא, תוך ניסיון לערפל את ייעודו של הנייר. כתוצאה מכך עמד לרשות המדפיסים - בעיקר בהדפסות שנערכו לאחר הקמת המדינה - נייר מסוגים שונים. אספנים מקצועיים מסווגים עד היום את הבולים הראשונים של המדינה על פי ההבדלים הדקים שבין סוגי הנייר השונים, וערכם של הבולים משתנה בהתאם לנדירותו של הנייר שעליו הודפסו.

כדי לשמור על החשאיות הוחלט להוציא מדפוס 'הארץ' את מכונת הדפוס המתאימה להדפסת הבולים ולמקם אותה במקום מסתור שאינו נגיש לציבור. בי"ט בניסן, בשעה שביט הדפוס היה ריק מעובדים, הוברחה המכונה המיועדת והועברה בחסות החשכה לבניין שננטש על ידי המשטרה הבריטית במתחם המושבה הגרמנית שרונה, הלוא היא 'הקריה' של היום. מעניין לציין כי הבניין שבו מוקמה מכונת הדפוס היה שייך למשפחה גרמנית שהקימה בו בית דפוס אך נטשה אותו עשר שנים קודם לכן. על קירות הבית עדיין התנוססו תמונות רבות של אדולף היטלר, ועל רצפתו היו מושלכים חומרי הסברה ומסמכים גרמניים עם צלב הקרס. בכורח הנסיבות השתמשו המדפיסים במסמכים הללו לעריכת ניסיונותיהם ואף להדפסת חלק מהבולים.

לאחר שהוצבה מכונת הדפוס ולא נותר אלא להתחיל במלאכה צצה בעיה נוספת: כיצד יצוין שמה של המדינה על הבולים? בשעה זו התנהל עדיין ויכוח סוער כיצד תיקרא המדינה החדשה, ולכן הוכנו בשלב ראשון שתי גלופות הנושאות את שני השמות האפשריים - 'ארץ ישראל' ו'יהודה'. אולם כיוון שההכרעה נפלה לבסוף רק סמוך להכרזת העצמאות, לאחר המועד שנקבע להדפסת הבולים, נאלצו המדפיסים למצוא פתרון בזק חלופי. דוד רמז זרק לאוויר את הרעיון להדפיס את הכתובת 'דואר עברי', וכך היה.

הדפסות הניסיון שבוצעו טרם היוודע שמה של המדינה. באדיבות משה רימר

המטבעות שהופיעו על הבולים נשאו כתובות בעברית קדומה ולכן האזרח הממוצע לא יכול היה לקרוא את תוכנן. כדי להתגבר על בעיה זו הציע ד"ר **משה חזקי**, יועץ הבולאות של הדואר המנדטורי אשר גויס למשימה, להוסיף לכל בול ספח ובו הכתובת באותיות עבריות ותיארוך של המטבע. הרעיון הועלה בהשראת בולים מצ'כוסלובקיה שחזקי לקח חלק בהדפסתם ב-1918. ספח זה נודע בכינויו הבולאי 'שוכל', ובשל המחסור בנייר צורפו השבלים רק לשורה התחתית של גיליונות הבולים.

החלטה זו הפכה לסימן ההיכר של בולי ישראל, מפני שישראל היא המדינה היחידה שלבוליה מצורפים באופן קבוע שבלים. כדי ליצור את הכיתובים המופיעים על השבלים השתמשו באותיות עופרת יצוקות שאותן הרכיבו והצמידו למכונת הדפוס. אותיות אלה

נטו להישחק במהירות ולכן הוחלפו תכופות. התוצאה היא שניתן למצוא שבילים שונים של בולים זהים.

משק כנפי ההיסטוריה

בכ"ג בניסן, לאחר שנקבעה צורתם הסופית של הבולים, הוכנו הגלופות במפעל תל אביבי שעסק בהכנת גלופות. כאשר החלה המלאכה הפגיו ערביי יפו את המקום, העבודה שובשה, ציוד רב הושחת, ובין השאר נפגעו כנראה גם חלק מהגלופות. חרף השיבושים הוחלט להמשיך במלאכה.

ההדפסה חייבת להימשך. בול שהופרד בדיקור נקוב ולא בנקבוב רגיל כדי לסיים את ההדפסה בזמן. אוסף איתמר עצמון

יומיים לאחר מכן החלה ההדפסה המיוחלת, ועמה התעוררה בעיה חדשה: מכונות הנקבוב שהיו בנמצא נטו להישחק במהירות. הממונים על ההדפסה, שהקפידו מאוד לבל יונפקו בולים שאינם תקינים לחלוטין, החלו לחפש בקדחתנות מכונת נקבוב ראויה. לבסוף נמצאה מכונה קטנה שתופעלה באמצעות דוושת הרגל, אך קצב עבודתה לא עמד בקנה אחד עם הקצב המואץ של מכונת ההדפסה.

בלית ברירה הוחלט לבצע בחלק מהבולים דיקור נקוב. לאחר שנערך חיפוש גם בכריכיות ספרים נמצאו שתי מכונות נקבוב נוספות. כיוון שגודל הנקבים היה שונה ממכונה למכונה, הונפקו בסופו של דבר בולים שכללו צירופים שונים של ניקובים, וכך נולד תחום מחקר נוסף עבור חוקרי הבולים.

בול דואר עברי שהוחתם בדואר בתאריך ז' אייר תש"ח, היום הראשון להופעת הדואר, יומיים לאחר הכרזת העצמאות. הבולים הראשונים הפכו מיד ל"תעודת הזהות" של המדינה, ורבים ראו בהם את פניה הרשמיים. אוסף איתמר עצמון

הדפסת הבולים נמשכה פחות משבועיים והניבה כחמישה מיליון עותקים של חמישה בולים בערכים שונים. ימים אחדים לפני סיום ההדפסה הודפסה גם מהדורת מעטפות לאספנים. התכנון היה להדביק על המעטפות בולים ולהחתימן בחותמות שעליהן מוטבע תאריך הפתיחה של דואר ישראל. מעטפות מסוג זה מוציא השירות הבולאי מאז ועד היום עם כל הדפסה של בול חדש, והן מכונות 'מעטפות יום ראשון'. מכיוון שבימים אלה ההגבלות המדיניות של השלטון הבריטי החלו להתרופף, נערכה הדפסת המעטפות בדפוס 'הארץ'. בשעת ההדפסה התרחשה הפצצה אווירית אשר פגעה בבניין והביאה למותו של המדפיס הראשי, אולם ההדפסה נמשכה.

ביום חמישי, ד' באייר, כינס דוד רמז מסיבת עיתונאים ובה הציג את הבולים לעיני הציבור. למחרת, בה' באייר - יום הכרזת המדינה - הושלמה ההדפסה. בבוקרו של יום ראשון, ז' באייר, סיפקו אשנבי דואר בעשרות מקומות את הבולים החדשים. לפתחם הזדנבו תורים ארוכים של אזרחים שאוזנם

הקרויה למשק כנפי ההיסטוריה גברה על חששם מפני ההפצצות המצריות שנחתו על תל אביב במהלך השבת. הם יצאו לאשנבי הדואר בציפייה דרוכה לחזות בפתיחתם

המחודשת תחת הנהלה עברית, ובמטרה לרכוש את "הבולים היהודיים הראשונים מזה אלפיים שנה" כלשון ההלצה שרווחה אז לנוכח העיטורים המופיעים עליהם.

חלוקת הבולים בידי צוותי הפלוגה המיוחדת של ההגנה יום לפני הכרזת העצמאות. ארבעה רכבים ששימשו את שירותי הדואר הבריטיים נלקחו בידי הפ.מ לצורך המשימה. לעדותו של פרץ מנדלר (שקד), חבר הפ.מ שפיקד על הנסיעה לדרום הארץ, הגיע רכב זה לראשון לציון, נס ציונה, רחובות וגדרה, ובכל אחד המתינו נבחרי הציבור אשר ציינו את קבלת הבולים בפתיחת בקבוק יין. בחלק מהיישובים נישאו נאומים לרגל הופעת הבולים ובחלקם נשא הרב ברכת 'שהחיינו' ותקע בשופר. באדיבות פרץ שקד (מצולם מימין)

בולי דואר עברי הודפסו לאורך השנה הראשונה למדינה למרות ששמה כבר נקבע, ומכירתם הופסקה רק ב-1951.

הופעת בולי דואר הנושאים בגאון סמלים יהודיים הייתה חידוש של ממש עבור אנשי היישוב העברי, שנאלצו עד כה להתרגל לבולים הזעירים שסיפקו רשויות המנדט. בולים אלו כללו ארבעה דגמים בלבד ושימשו במשך 21 שנים רצופות (לשם ההשוואה, ב-21 שנותיה הראשונות הנפיקה ישראל כמאתיים סדרות בולים שונות), ולמרות שאזרחי הארץ שיוועו לבולים בדגמים חדשים נמנעו הבריטים מלעשות זאת. על רקע זה מובנת ההתלהבות שאחזה בציבור עם הופעתם של בולי דואר תקינים, מהודרים ביחס לבולי המנדט, פרי יצירתם של יהודים בלבד.

'מעטפת היום הראשון' הנושאת את כל תשעת הבולים המרכיבים את הסדרה אשר הוחתמה בז' באייר. הבולים הראשונים הפכו מיד ל"תעודת הזהות" של המדינה החדשה, ורבים ראו בהם את פניה הרשמיים. באדיבות מוזיאון אלכסנדר לתולדות הדואר והבולאות. צילם ליאניד פדרול

על אספנים וזיכרונות

בולים מסדרת ההמשך שהחליפה את בולי דואר עברי. הסדרה היתה הנפוצה ביותר במשך המחצית הראשונה של שנות החמישים כסדרה.

בולי דואר עברי הם הבולים הישראליים המפורסמים ביותר, ובמרוצת השנים עוצבו בהשראתם שלל פריטים בולאיים בארץ ומחוצה לה. בין היתר זכו הבולים לסדרת המשך משופרת, ובסדרה זו הוחלפה הכתובת המיתולוגית 'דואר עברי' לשמה של המדינה.

ברבות השנים הפכו בולי דואר עברי ליקרים שבבולי ישראל, ומחירם עולה בהתמדה בשל הביקוש הגבוה מצד אספנים. היו אנשים שבשל כמיהתם לסממן העצמאות הראשון בחרו עם הקמת המדינה להיפרד מסכום לא מבוטל - 1.75 לירות ארץ ישראליות - כדי לרכוש את הבולים, ובמרוצת השנים מכרו אותו ברווח גדול. בשל מחירם הגבוה זכו בולי דואר עברי גם לשלל זיופים במרוצת השנים, וכבר ב-1954, שש שנים בלבד לאחר הדפסתם, חשפה המשטרה בלונדון בולים מזויפים רבים.

היו גם מי שקשרו לבולים הללו מיתוסים שקריים. כבר במהלך המלחמה רכש אספן מתל אביב בולים אחדים וחצה אותם לשניים. הוא הדביק את חצאי הבולים על מעטפות וביקש מעובדי סניף הדואר להחתימן עבורו. כך נולד המיתוס שלפיו בימי מלחמת העצמאות כמות הבולים הדלה הולידה את הצורך למכור חצאי בולים, כפי שאכן נעשה במדינות שונות במהלך מלחמת העולם השנייה. סופו של אותו אספן שביקש לגרוף רווח נוסף מהבולים היה משפט ומאסר.

מעטפה עם בול 'דואר עברי' ועליה חותמת מיוחדת לרגל יום חיל האוויר שחל ב-3.11.1949, כשנה וחצי לאחר הקמת המדינה. אוסף איתמר עצמון

לתגובות ניתן לפנות לאיתמר עצמון בכתובת ltamar1@g.co.il

פורסם לראשונה ב'סגולה' - מגזין ישראלי להיסטוריה. לקבלת גיליון חינם ולהתרשמות הכנסו לאתר - www.segulamaq.com

בריאת העולם בראי האמנות

משה ביאלי

בפרק א' של ספר בראשית מתוארים ששת ימי הבריאה, ממצב של תוהו ובוהו עד בריאתו של האדם הראשון, כנאמר בפסוק כ"ז: "וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם בְּצֶלְמוֹ, בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ: זָכָר וּנְקֵבָה, בָּרָא אֹתָם", כלומר בריאה משותפת. לאחר "ארגון העולם" כולל היבשה, כוכבי השמים, בעלי חיים וצמחים נבראו אדם וחווה. מעשה הבריאה הסתיים ביום השביעי שנקבע כיום שבתון, כפי שנאמר בפרק ב' פסוק ג': "וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת-יוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ: כִּי בּו שַׁבַּת מְכַל-מְלָאכְתּוֹ, אֲשֶׁר-בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת".

נבחן עתה את אירועי הבריאה בימים השונים כפי שהם מתוארים ביצירות אמנות. **ביום הראשון** נברא האור (פסוק ד'): "וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֹר, כִּי-טוֹב; וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים, בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁק".

יום (ימין) ולילה (שמאל) על פי מיכאלאנג'לו.
פסלים אלו נמצאים בקברו של ג'וליאנו דה מדיצ'י, בפירנצה

בריאת האור

ביום השני ברא אלוהים את הרקיע וכנאמר בפסוק ח' "וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרָקִיעַ, שָׁמַיִם". **ביום השלישי** "קוּו הַיָּמִים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל-מְקוֹם אֶחָד, וַתֵּרָאָה, הַיַּבֵּשָׁה", כנאמר בפסוק ט'. גם הצמחיה המגוונת נבראה ביום זה, בו נאמר פעמיים כי טוב.

לימי הבריאה השני והשלישי אין תיעוד טוב ביצירות אמנות שהונצחו בבולים, ולכן אני מציג כאן שני בולים מישראל. בולים אלו מהיום חלק מסדרה בת ששה בולים המוקדשת לימי הבריאה, אשר הונפקה בשנת 1965. מעצב הבולים, אשר **קלדרון**, בחר להציג את היום השלישי באמצעות בריאת היבשה בלבד, ולא נתן ביטוי לבריאת עולם הצומח.

ביום הרביעי נבראו שני המאורות – המאור הגדול (השמש) לממשלת היום והמאור הקטן לממשלת הלילה, וכן את הכוכבים.

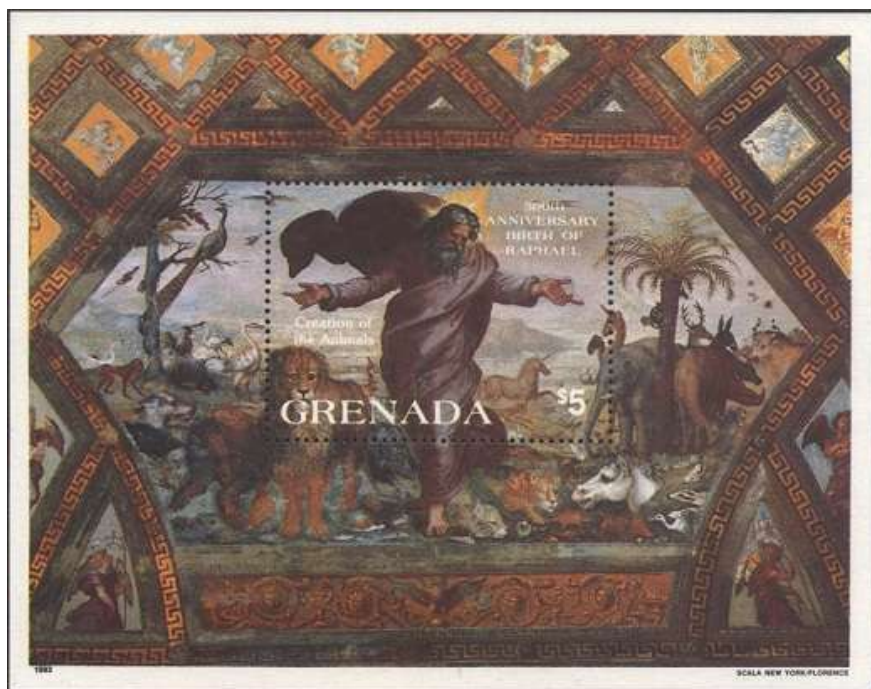

בריאת המאורות: מימין – פרסקו מימי הביניים. משמאל: קטע מהפרסקו המפורסם של מיכאלאנג'לו הנמצא בתקרה של הקפלה הסיסטינית.

ביום החמישי נבראו כל הדגים והעופות, כפי שכתוב בפסוק כ': "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים-- יִשְׂרְצוּ הַמַּיִם, שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה; וְעוֹף יְעוֹפֹף עַל-הָאָרֶץ, עַל-פְּנֵי רִקְיעַ הַשָּׁמַיִם". מלאכת הבריאה של בעלי החיים הסתיימה ביום הששי, כאשר ברא אלוהים "אֶת-חַיַּת הָאָרֶץ לַמִּינֶה, וְאֶת-הַבְּהֵמָה לַמִּינֶה, וְאֶת כָּל-רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה, לַמִּינֵהוּ", כפי שמדגים הציור של רפאל משנת 1509, הנמצא בקרית הותיקן שברומא. הציור נראה בגליון המזכרת שהונפק בגרנדה

בריאת הדגים והעופות – ציור של טינטורטו,

בריאת האדם – ציור של שאגאל

לאחר שנבראו כל בעלי החיים ראה אלוהים כי טוב. אולם מלאכת הבריאה לא נשלמה: עתה הגיעה השעה לבריאת האדם, שנועד לשלוט בעולם, ככתוב בפסוק כ"ו: "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ; וַיִּרְדּוּ בַדָּגַת הַיָּם וּבַעוֹף הַשָּׁמַיִם, וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הָאָרֶץ, וּבְכָל-הָרֶמֶשׂ, הָרֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ". רק אחרי בריאת האדם ראה אלוהים כי טוב מאוד.

בריאת האדם מופיעה ביצירות אמנות יותר מכל מעשי הבריאה האחרים. המפורסמת מבין יצירות אלו היא הפרסקו של מיכאלאנג'לו בקפלה הסיסטינית, המופיעה על גבי בולים במדינות רבות. למעשה, זו אחת מיצירות האמנות המוכרות ביותר בעולם.

בכך תם מעשה הבריאה, ורק ספיח אחד עוד נותר לו – **היום השביעי**. יום זה הוא יום שבתון, לפי המסופר בשלושת הפסוקים הראשונים של פרק ב' בספר בראשית:

א וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, וְכָל-צָבָאָם. ב וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה; וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, מְכַל-מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה. ג וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת-יוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ: כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכַל-מְלַאכְתּוֹ, אֲשֶׁר-בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת.

אין דרך טובה יותר לסיים מאמר זה מאשר ציורו של **מארק שאגאל** המתאר את יום השבת בדרכו המיוחדת והצבעונית.

The Gambia

THE SABBATH

D 12

100TH ANNIVERSARY • CHAGALL

לתגובות ניתן לפנות למשה ביאלי בכתובת mobilom@bezeqint.net

"תל אביב 2013" תערוכת בולים לאומית

התערוכה, המאורגנת על ידי התאחדות בולאי ישראל והשרות הבולאי, תתקיים במרכז הירידים והקונגרסים בתל אביב בתאריכים 26-30 במאי. התערוכה היא לאומית בהשתתפות בינלאומית של אספני בולים מארצות הברית, רוסיה, סינגפור וקפריסין. בתכנית שפע פעילויות למבוגרים ולנוער והנאה צרופה לבולאיים שבינינו.

פעילויות מיוחדות בתערוכה, בקצרה:

- בבקרים יתקיימו ביקורי כיתות עם הדרכה בתערוכה
- הדרכה לכלל המבקרים אחרי הצהריים
- "איסוף בולים" – בתערוכה יהיה שולחן עליו בולים מפוזרים. כל ילד מבקר יקבל מעטפה וייתנו לו מספר כדי למלא את המעטפה בבולי במתנה.
- יונפקו חמישה סוגים שונים של בול אישי, אותם ניתן לרכוש בשירות הבולאי. הגליוניות יורכבו מ-12 או 9 בולי בסיס ולצידם יהיה ניתן להדפיס תמונה או ציור שאתם תספקו.
- החברה להגנת הטבע תקים דוכן בתערוכה עם שלל פעילויות סביב גליון הבולים "שביל ישראל" שיונפק לתערוכה
- וכמובן – תצוגות מרתקות של אוספים שונים

חידון מספר 63

איזו מדינה?

איך נקראת המדינה שהנפיקה את הבול שלפניכם?

- א. איסלנד
- ב. הולנד
- ג. אירלנד
- ד. אולנד

מי האיש?

מיהו האיש הנראה בבול?
הוא נלחם לאיחודה של איזו מדינה?
בראש איזה מסע מפורסם הוא עמד?

זהה את האתר

איך נקראו שני המבנים הנראים בימין הבול?
איזה אירוע היסטורי קשור באתר זה?
מתי הוא התרחש?

את הפתרונות יש לשלוח למערכת nosonchik@gmail.com עד ל-15 במאי.
הפותרים מתבקשים לציין את גילם. בין הילדים ובני הנוער שיפתרו נכונה את החידות יוגרל פרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית. התשובות לחידות ושם הזוכה יפורסמו בגליון הבא.

פתרון חידון מספר 62

פתרון חידון ראשון

הליוס

הרמס

איריס

אתנה

גנימדס

איקרוס (או דדאליוס)

פתרון חידון שני

1

פסיפס מבית הכנסת בבית אלפא, ישראל
תשובה: במרכז הפסיפס מתואר הליוס ומרכבת השמש

2

האנס פון-אאכן: "חטיפת פרספונה"
Hans von Aachen "The Abduction of Proserpine"

תשובה: פרספונה היא בתה החטופה של דמטר, שלימדה את טריפטולמוס חקלאות

3

פיטר פאול רובנס "נפילתו של פייטון"
P. P. Rubens: "The Fall of Phaeton"

תשובה: פייטון היה בנו של הליוס. הוא נפל ממרכבת אביו לאחר שלא שלט בה

4

סבסטיאן ריקי : "מדור ואנג'ליקה (יאסון ומדיאה)"

Sebastian Ricci: Medor and Angelica (Jason and Medea)

**תשובה: יאסון, מנהיג מסע הארגונאוטים, החזיר ליוון את גיזת הזהב של האייל עליו
רכבו פריקסוס והלה**

5

פיטר פאול רובנס "ארכניאה נענשת ע"י מינרווה"

P. P. Rubens "Arachne Punished by Minerva"

**תשובה: מינרווה היא אתנה. ביצירה היא מענישה את ארכניאה שהתחרתה עימה בטוויה
והופכת אותה לעכביש**

**בהגרלה שנערכה בין הפותרים נכונה עלה שמה של שרית עובד בת ה-14. שרית
זוכה בפרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית.**

**מכתבים למערכת – לכל תגובה, הצעה או שאלה ניתן לפנות אלינו בכתובת
nosonchik@gmail.com**